

ALEKSANDRA PRZEŁĘCKA
(1920–2005)

Aleksandra Przełęcka (Lusia) urodziła się w Łodzi 25 listopada 1920 roku. Ojciec Jej, Aleksander Napiórkowski, był literatem, działaczem PPS i legionistą. Zginął w 1920 roku, uczestnicząc w wojnie z Rosją Sowiecką. Córka urodziła się po jego śmierci. Matka Lusi – Wiktoria Napiórkowska – była nauczycielką znaną w kręgach łódzkich pedagogów.

Aleksandra Napiórkowska, po ukończeniu w Łodzi w 1938 roku, szkoły średniej, rozpoczęła naukę na Wydziale Ogrodniczym Wyższej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. W czasie wojny wróciła do Łodzi, by, wraz z matką, organizować i prowadzić kursy tajnego nauczania, mimo iż nauczanie w języku polskim było zakazane, a łamanie tego zakazu groziło zesłaniem do obozu koncentracyjnego.

W 1945 roku Lusia podjęła studia biologiczne na Uniwersytecie Łódzkim, które ukończyła w 1949 roku. Równoległe ze studiami podjęła pracę w Zakładzie Anatomii i Cytologii Roślin Wydziału Farmacji UŁ.

W 1952 roku przeniosiła się, wraz z mężem Marianem Przełęckim, do Warszawy i rozpoczęła pracę w Instytucie Biologii Doświadczalnej PAN. Z tą placówką była związana przez całe życie, przechodząc tam kolejne etapy kariery naukowej, od asystenta do profesora zwyczajnego (1988).

W latach 1952–1970 pracowała w Zakładzie Biochemii, kierowanym przez prof. Włodzimierza Niemierkę, wykorzystując w swych badaniach różnorodne metody cytochemiczne, przede wszystkim autoradiografię. Metoda ta okazała się bardzo pomocna do stwierdzenia udziału komórek troficzych w syntezie RNA.

W 1971 roku doc. Przełęcka objęła kierownictwo nowej Pracowni Cytochemii Procesów Wzrostu i Różnicowania. Pracownią tą kierowała do grudnia 1990 roku, to jest do przejścia na emeryturę.

W 1973 roku, z inicjatywy i przy współudziale Aleksandry Przełęckiej, powstała w IBD Pracownia Mikroskopii Elektronowej.

Pozwoliło to rozwijać propagowane i szeroko stosowane przez Lusię metody techniki skaningowej i transmisyjnej mikroskopii elektronowej, a następnie mikroanalizy rentgenowskiej.

Tematyka, którą zajmowano się w Pracowni Cytochemii Procesów Wzrostu i Różnicowania była bardzo szeroka, od początkowych badań nad oocytami owadów, przez analizę warstwy powierzchniowej, endocytozy i aktywności matrycowej makronukleusa *Paramecium*, po prace nad strukturą i mechanizmami powstawania depozytów wapniowych u *Acanthamoeba castellanii*.

Aleksandra Przełęcka była autorką wielu prac eksperymentalnych i przeglądowych, uczestniczyła w licznych kongresach krajowych i zagranicznych. Pod Jej promotorską opieką powstały 4 rozprawy doktorskie. Dzięki ścisłym związkom z Uniwersytetem

Warszawskim prowadziła zajęcia, na których zapoznawała studentów biologii z metodami cytochemii i ich zastosowaniem w badaniach naukowych.

W latach 1977–1989 współpracowała z kwartalnikiem KOSMOS Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika. Jako członek Komitetu Redakcyjnego pisma poważnie przyczyniła się do podniesienia jego poziomu w tym okresie.

Aleksandra Przełęcka była wzorem pracowitości i uczciwości, zarówno w pracy naukowej, jak i w życiu prywatnym. Była obdarzona wieloma zaletami, ale przede wszystkim była dobrym Człowiekiem. Taka pozostanie w naszej pamięci.

Leszek Kuźnicki
Instytut Biologii Doświadczalnej
im. M. Nenckiego PAN